

Omgaan met de kloof tussen een strikt eentalig taalbeleid en een taaldiverse klaspraktijk: strategieën van leerkrachten en leerlingen

Steven Delarue & Inge Van Lancker
Universiteit Gent (België)

Vlaanderen wordt in toenemende mate gekenmerkt door zowel intra- als interlinguale diversiteit, met aan de ene kant de opkomst van *tussentaal* als een cluster van intermediaire variëteiten tussen de dialecten en het Standaardnederlands, en anderzijds een groeiend aantal immigranten en (dus) anderstaligen. De effecten van beide fenomenen op de positie van de standaardtaal in Vlaanderen worden door taalkundigen op diverse manieren ingeschat: terwijl sommigen processen van destandaardisering menen te kunnen aanwijzen (bv. Grondelaers & van Hout 2011), spreken anderen veeleer van demotisering (bv. Delarue 2013), en hebben nog anderen het net over een proces van hyperstandaardisering (bv. Van Hoof & Jaspers 2012). Het Vlaamse onderwijstaalbeleid (bv. Vandenbroucke 2007, Smet 2011) lijkt vooral een afgeleide van dat laatste te zijn: de (gepercipieerde) problemen van substandaardisering en meertaligheid worden er aangepakt door een strikt eentalig beleid, waarbij het Standaardnederlands als de enige aanvaardbare taalvariëteit wordt gepropageerd (Delarue & De Caluwe 2015), een duidelijke uiting van een sterke en vitale standaardtaalideologie (STI). In de meeste Vlaamse klaslokalen is er echter heel wat tussentaal te horen, zowel bij leerkrachten als bij leerlingen (Delarue 2013), waardoor er een spanningsveld ontstaat tussen de dagelijkse klaspraktijk en het ideaalbeeld dat door beleidsmakers wordt geschetst.

In deze paper analyseren we de manier(en) waarop leerkrachten en leerlingen omgaan met dat spanningsveld, en de methodologieën die gebruikt kunnen worden om inzicht te krijgen in die strategieën. Het onderzoek van de eerste auteur bestudeert het taalgebruik en de taalideologieën van 82 leerkrachten uit Vlaamse basis- en secundaire scholen. Door een combinatie van participerende observatie, sociolinguïstische interviews en aanvullende enquêtes, probeert hij de '*personal ideological frameworks*' van leerkrachten in kaart te brengen, en de diverse manieren waarop leerkrachten omgaan met het overkoepelende taalbeleid. De tweede auteur gebruikt etnografische methodes om inzicht te krijgen in het taalgebruik, de attitudes en ideologieën van leerlingen in een Oost-Vlaamse secundaire school.

De twee onderzoeksprojecten leveren vergelijkbare (maar voorlopige) resultaten op: zowel leerkrachten als leerlingen blijken diepgaand beïnvloed te zijn door een sterke STI, en benadrukken het belang van Standaardnederlands, zowel binnen als buiten het klaslokaal. Tegelijk geven ze echter ook zonder meer toe dat ze binnen schoolcontexten niet altijd standaardtaal gebruiken – en daar geven ze diverse verklaringen voor. Die wat paradoxale visie op de standaardtaal kan gezien worden als een wisselwerking tussen processen van hyperstandaardisering (geruggensteund door het taalbeleid) enerzijds en processen van demotisering anderzijds. De eerste resultaten van beide onderzoeksprojecten tonen dat het gebruik van kwalitatieve/etnografische methodologieën een absolute meerwaarde biedt bij het bestuderen van het taalgebruik en de taalpercepties van leerlingen en leerkrachten, en dat de specifieke Vlaamse taalsituatie niet zomaar gezien kan worden als een typisch voorbeeld van destandaardisering, demotisering of hyperstandaardisering.

Referenties

- Delarue, S. (2013). Teachers' Dutch in Flanders: the last guardians of the standard? In Kristiansen, T. & S. Grondelaers (eds.): *Language (De)standardisation in Late Modern Europe: Experimental Studies*: 193-226. Oslo: Novus Forlag.
- Delarue, S. & J. De Caluwe (2015). Eliminating social inequality by reinforcing Standard Language Ideology? Language policy for Dutch in Flemish Schools. *Current Issues in Language Planning* 16(1-2). doi: 10.1080/14664208.2014.947012.
- Grondelaers, S. & R. van Hout (2011). The Standard Language Situation in the Low Countries: Top-Down and Bottom-Up Variations on a Diaglossic Theme. *Journal of Germanic Linguistics* 23(3): 199-243.
- Smet, P. (2011). *Samen taalgrenzen verleggen. Conceptnota*. Online beschikbaar op: http://www.ond.vlaanderen.be/nieuws/2011/doc/talennota_2011.pdf.
- Van Hoof, S. & J. Jaspers (2012). Hyperstandaardisering. *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde* 128(2): 97-125.
- Vandenbroucke, F. (2007). *De lat hoog voor talen in iedere school. Goed voor de sterken, sterk voor de zwakken*. Online beschikbaar op: <http://www.klascement.net/talen/artikels/10034/?previous>.